

Kouzelná avka. 2018

Nesnáším zimu. Pocházím sice z Krkonoš, ale zimu bytostně nesnáším. To není žádná póza. Je to čirá pravda. Já tu zimu zkrátka nesnáším.

Mí čeští kamarádi se mi často smějí. Prý že jsem se sekl, když jsem se přestěhoval do Ruska. Raději jsem se měl vydat někam do Afriky. Ale mě do smíchu není. Já tu zimu prostě rád nemám.

Asi jsem měl nějaké náhlé zatmění mysli, nebo to snad byla frajeřina? Každopádně jsem kývl na nabídku, abych se podíval do Salechardu. Do jediného města na světě, kterým přímo prochází severní polární kruh. A to navíc v polovině prosince. Už jsem vám říkal, že nesnáším zimu?

Stál jsem na moskevském letišti Domodědovo a hledal jsem nějakou známou tvář, která také letí na sever. Připadal jsem si trochu divně. Na mysl mně vytanula vzpomínka na kolegu, který se před několika lety šeredně spletl. Suverénně nastoupil v péřovce do transportu směr Sýrie a divil se, že všichni jsou nějak nalahko. Ukázalo se, že se mu zdálo, že ho ruské ministerstvo obrany zve do Sibérie. Notně popuzen vystoupil a jel domů.

Já jsem si cíl novinářské cesty nespčetl, ale připadalo mi, že nejsem vhodně oblečený. Ve své teplé bundě jsem si připadal jako chudý příbuzný. Kolegové naopak vypadali, že by klidně lehkým špacírem zdolali severní točnu. Je to jasný: zmrznu.

Letadlo měkce dosedá na přistávací plochu. Kam paprsky letištního osvětlení dohlédnou, je mrazivé bílo. Dál už je černočerná tma. Na oranžové letištní hale s modrými pruhy je vidět nápis Sabetta. Zní to jako název švédské metalové kapely. Tvrdou hudbu tu nehrají, tvrdě se tu žije.

Sabetta je ve skutečnosti název mezinárodního letiště, přístavu a současně i osady na břehu Obského zálivu Karského moře. Přesněji na východním pobřeží Jamalského poloostrova v severní části Ruska.

Má se zato, že osada byla pojmenována v osmdesátých letech sovětskými geology podle nedaleké řeky Sabetta-jacha. Místní se ale drží dvou romantičtějších verzí. Buďto jde o zkomoleninu slova „sovětská“ místními původními obyvateli něnecké národnosti, anebo jde o název ženské pokrývky hlavy v něneckém jazyce.

Sabetta je jedním z nejmladších přístavů Ruska v Arktidě. V roce 2020 byla zároveň nejdynamičtějším přístavem ruské Arktidy. Město bylo navrženo pro přepravu zkapalněného zemního plynu a zajišťování celoroční plavby po severní mořské cestě. A právě plyn je cílem naší zastávky.

Nasedáme do autobusu a pohroužíme se do tmy. Jsme za polárním kruhem. Pouliční osvětlení tu není. V hlavě se objevují různé fantazie. Asi nebylo nejrozumnější v rámci přípravy na cestu číst horor *Terror* od Dana Simmonse popisující zánik polární výpravy pod spáry tajemné příšery. Simmons se prý inspiroval skutečným příběhem neslavného konce mise lodí anglického královského námořnictva *Erebus* a *Terror*. No tak to potěš!

Lidská představivost je někdy opravdu zajímavá věc. Žít v tomhle bílém pekle, do týdne bych trpěl stihomamem.

Autobus našťestí neuvázl ve sněhové vánici ani nezabloudil. Pokud po ledových pláních chodí monstrum, tak jsme na něj nenarazili.

Přijíždíme k obřímú komplexu. Září jako Las Vegas. Peníze se tu točí také pořádné, i když v poněkud jiné podobě. Změtí budov a trubek vedoucí velký modrobílý válec stylizovaný do ikonické konzervy od kondenzovaného mléka zgušonky, kterou zná každý Rus. Toto ohromné Salko je plynový zásobník ruského závodu na stlačený plyn Jamal SPG.

Projekt Jamal SPG je největším ruským výrobcem zkapalněného zemního plynu (LNG). Ročně vyprodukuje 18,8 milionů tun LNG. Závod využívá zdrojů Jižního Tambejského naleziště, obrovského pole s plynem a plynovým kondenzátem, též někdy nazývaného přírodní benzín, které částečně zasahuje do mořského šelfu.

Podmínky pro těžbu tu jsou extrémní. Teploty nežírdka padají k mínus padesáti. Léto místní neznají. V červenci a srpnu tu není víc jak deset

stupňů nad nulou. Tundru bičuje ostrý ledový vítr. Jamalským těžařům opravdu není co závidět.

Zato pro výrobu LNG jsou takové podmínky ideální. Zkapalňování plynu do stavu, aby jej bylo možné převážet, je energeticky velmi náročný proces. Plyn je nutné ochladit na teplotu -162 stupňů. Díky subpolárnímu podnebí jsou ale výdaje na zkapalnění plynu nižší.

Klip navozoval dojem, že trubkami neproudí plyn, ale snad Putinova krev. Což dává smysl. Plyn, to je životodárná substance, zdroj blahobytu Ruska. Plyn je symbol Putinovy moci.

První tanker s LNG vyplul začátkem prosince 2017. Slavnostní ceremonie se zúčastnil v Sabettě sám ruský prezident Vladimir Putin. Na pódiu přiložil ruku na snímáč a na monitoru se objevila animace, jak látka postupuje na export. Klip navozoval dojem, že trubkami neproudí

plyn, ale snad Putinova krev. Což dává smysl. Plyn, to je životodárná substance, zdroj blahobytu Ruska. Plyn je symbol Putinovy moci. Díky plynu může držet v šachu Evropu i celý svět.

Tohle všechno jsme se dozvěděli z připravené prezentace. Bylo to velmi poučné. Až na to, že se většina kolegů a – co bych to skrýval – i já, věnovala štědrému pohoštění, které pro nás organizátoři připravili. Inu, holubí letka.

Čísla, metry krychlové a optimistické vyhlídky do budoucna, které se objevovaly na velkoplošné obrazovce mě moc nezajímaly. Jak na tom bude export plynu z Jamalu byla zajímavá informace, já jsem se ale chtěl dozvědět, jak tu žijí místní džejarové.

Nedokázal jsem si představit, jaké to je trávit dlouhé měsíce v ledovém zajetí. Mají míče proti trdomyslnosti? Zpívají si písničky? A co udělají se psem, když se k nim bude řídit zasněženou tundrou? Mají plamenomety?

Tyto nanejvýš důležité otázky mě, jakožto milovníka popkultury, přelice zajímaly. Své nerdovství jsem ale raději držel na uzdě. Kdo ví, jaký mají za polárním kruhem smysl pro humor.

„Na Jamal přijíždějí lidé pracovat na směny. Zpravidla na 30 dní, případně na 60 dní. Pak mají zaměstnanci několikátýdenní zasloužené volno. Lidé sem nejezdí na rekreaci, přijíždějí si sem vydělat. A výplaty tu jsou mnohem vyšší než jinde v zemi. Dělníci tu berou okolo 100 tisíc rublů

a výše. Nejvíc si v tomto ohledu vydělávají svářeči. To je tu doslova zlatá profese,“ vysvětluje představitel tiskového odboru Jamal SPG Andrej.

A jak se to má za polárním kruhem s alkoholem?

„Pití alkoholu a užívání drog je tu přísně zakázáno. Je tu nebezpečná výroba. Ale občas se najdou tací, kteří k nám chtějí alkohol propašovat. Nejčastěji se to odhalí na letišti. Poté následuje tvrdý postih. Pokuta až milion rublů,“ upozorňuje.

Drsný kraj, přísný mrav.

Dvě ženy oblečené v tradičních kožiších pozvedly hole s mašličkami na konci a vytvořily skromnou slavnostní slavobránu. Nad nimi se kleme oblouk pomníku 66. rovnoběžky. Hraje všemi barvami. Asi má znázorňovat polární záři. Kdo tu projde, tak se oficiálně ocitne za severním polárním kruhem.

Jak je to prosté. Před sto lety lidé museli vyvinout ohromné úsilí, aby se k rovnoběžce a dál k pólu dostali. Psí spřežení, sáně. Nepohodlí a mráz. Ani jedno jsem prodělat nemusel. Já jsem si za polární kruh přijel lážo plážo autobusem.

Skupina novinářů se štosuje do fronty a za zvuku šamanských bubnů slavnostně překračuje hranici polárního kruhu. Je to příjemný malý rituál. Spíš pro místní než pro nás. Organizátoři jim asi neřekli, že jsme polární rovnoběžku překročili už před několika hodinami, když jsme byli na Sabettě.

Mám splněno. Polární kruh jsem dobyl. Můžeme jet dál. Vítá nás město Salechard.

Autobus zastavuje u dřevěné pevnosti. Je to skanzen věnovaný životu kozáků. Ti se ve zdejších krajích objevili na konci šestnáctého století. Během rozšiřování ruského státu hlouběji do Sibíře zde založili pevnost. Ta měla bránit obchodníky a pravoslavné misionáře před útoky Něnců, a fungovala jako celnice. Pevnost ležela na obchodní trase mezi Evropou a Asií, spojovala ruský stát a zatím nepokořenou Sibíř.

Místní kozácká pevnost je považována za jednu z prvních osad v sibiřském regionu. Do třicátých let minulého století město neslo název